

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Aan de Voorzitter van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 4
Den Haag

Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag
Postbus 20061
Nederland
www.rijksoverheid.nl

Onze Referentie
Minbuza 2015.560952

Datum 15 januari 2016
Betreft Stand van zaken m.b.t. onderhandelingen Verdrag inzake de handel in
diensten (TISA)

Geachte Voorzitter,

Naar aanleiding van het verzoek van de leden van de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (met als kenmerk: 2015Z17366/2015D35636) informeer ik u hierbij over de stand van zaken met betrekking tot de onderhandelingen over het Verdrag inzake de handel in diensten (*Trade in Services Agreement*, hierna TISA). Conform het verzoek ga ik specifiek in op aanbestedingen en de positie van water en energie.

TISA is een handelsakkoord specifiek over de handel in diensten waarover 23 leden van de Wereldhandelsorganisatie (WTO)¹ momenteel onderhandelen. Samen vertegenwoordigen de deelnemende landen ruim 70% van de wereldhandel in diensten. De onderhandelingen zijn in 2012 gestart. Het voorzitterschap van de onderhandelingen rouleert tussen de Europese Unie, Australië en de Verenigde Staten.

De Europese Commissie heeft berekend dat een ambitieus akkoord voor de handel in diensten de Europese Unie in potentie op termijn 15,6 miljard euro BBP-groei per jaar kan opleveren. Nederland, met zijn open economie, sterke dienstensector en *state of the art* digitale infrastructuur, profiteert in grote mate van verdere versterking van de wereldwijde handel in diensten.

De Europese Commissie onderhandelt namens de Europese Unie op basis van een mandaat van de Raad. Dit mandaat is op 10 maart 2015 gepubliceerd op de website van de Raad.² Dit is in lijn met de Nederlandse wens voor meer transparantie in deze en andere onderhandelingen op Europees niveau.

In het Handelspolitiekcomité van de Raad in Brussel wordt de voortgang en de inhoud van iedere onderhandelingsronde besproken tussen de Europese Commissie en de lidstaten. De Europese Commissie consulteert daarnaast breed

¹ Deelnemende landen betreffen Australië, Canada, Chili, Taiwan, Colombia, Costa Rica, Europese Unie, Hong Kong, IJsland, Israël, Japan, Zuid-Korea, Liechtenstein, Mauritius, Mexico, Nieuw Zeeland, Noorwegen, Pakistan, Panama, Peru, Turkije, Verenigde Staten en Zwitserland.

² <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6891-2013-ADD-1-DCL-1/en/pdf>

en geregeld met stakeholders, waaronder bedrijven en maatschappelijke organisaties.

In TiSA maken de deelnemende landen enkel afspraken over de handel in diensten. Andere onderwerpen die normaliter in bilaterale handelsakkoorden voor komen, zoals investeringsbescherming, intellectueel eigendom en bescherming van geografische aanduidingen, worden niet besproken.

Naar verwachting zal TiSA hoofdstukken krijgen over financiële dienstverlening, regelingen voor kennismigranten, overheidsaanbestedingen, informatievoorziening voor internationale ondernemers, zakelijke dienstverlening, transport, pakketbezorgdiensten, telecommunicatie en elektronische handel. Over kwaliteitsvereisten, technische standaarden, beroepskwalificaties en andersoortige voorwaarden worden geen afspraken gemaakt in TiSA. Dit kunnen de deelnemende landen blijven regelen op nationaal niveau.

TiSA is gebaseerd op de General Agreement on Trade in Services (GATS) uit 1995. GATS biedt een algemeen regelgevend kader voor de handel in diensten voor alle leden van de WTO. Echter, in GATS zijn bijvoorbeeld geen afspraken gemaakt op het gebied van elektronische handel, het vrije internet of overheidsaanbestedingen. TiSA is een poging om op dergelijke terreinen internationale afspraken te maken, in afwezigheid van verdere voortgang op multilateraal niveau.

Net als in GATS, worden er in TiSA afspraken gemaakt over *markttoegang* (hoe een dienstverlener de markt op komt) en *nationale behandeling* (hoe een dienstverlener behandeld wordt zodra deze op een buitenlandse markt is toegetreten). Bij markttoegangseisen kan men onder andere denken aan een economische behoeftetoets, waarbij de toegang tot de markt afhankelijk wordt gesteld van het bewijs dat er een economische behoefte of marktvaart is. Een voorbeeld van nationale behandeling is het oplossen van discriminatoire behandelingen van buitenlandse dienstverleners ten opzichte van lokale dienstverleners.

Nederland spant zich in om, als zich voldoende partijen bij de TiSA-onderhandelingen hebben aangesloten, TiSA onder het raamwerk van de WTO te brengen. Daarnaast zet Nederland zet zich ervoor in dat de voordelen van het uiteindelijke akkoord zonder tegenprestatie ook worden gegund aan de minst ontwikkelde landen.

Vanwege de beperkte voortgang van de onderhandelingen in 2014 en 2015, hebben de Europese Unie, Australië en de Verenigde Staten in het najaar van 2015 een gezamenlijk tijdspad opgesteld, met als doel voor eind 2016 een akkoord op hoofdlijnen te bereiken. De andere deelnemers aan de onderhandelingen hebben dit tijdspad geaccordeerd.

Van 29 november tot en met 4 december 2015 vond de vijftiende onderhandelingsronde plaats, onder leiding van de Europese Unie. Dit was de eerste onderhandelingsronde op basis van het vastgestelde tijdsschema. Tijdens de onderhandelingsronde is er consensus bereikt over de hoofdstukken over transparantie over nationale eisen, financiële dienstverlening, en kennismigratie. Dit toont aan dat de door de Europese Unie, Verenigde Staten en Australië gekozen aanpak vruchten begint af te werpen.

Er is consensus bereikt over het hoofdstuk transparantie van nationale eisen. Hierin is onder meer overeen gekomen dat vergunningsverlening dient te geschieden op efficiënte wijze, en waar mogelijk langs elektronische weg. Tevens dienen overheden waarborgen in te bouwen, bijvoorbeeld in beroep- en bezwaarprocedures, om willekeur bij vergunningverlening te vermijden. Daarnaast dienen overheden informatie te verschaffen over de geldende wet- en regelgeving in hun land, indien mogelijk online en naast de landstaal tevens in het Engels. Nederland voldoet hier al aan door de informatievoorziening aan ondernemers op het digitale ondernemersplein (www.ondernemersplein.nl). Ook bevat de tekst afspraken voor overheden om burgers en bedrijfsleven te betrekken bij nieuwe wetgevingsinitiatieven, bijvoorbeeld door het organiseren van consultaties of inspraakgelegenheden.

Op het gebied van financiële dienstverlening is er overeenstemming over de eisen waaraan grensoverschrijdende financiële dienstverleners dienen te voldoen, en op welke wijze toezichthouders uit verschillende landen moeten samenwerken. Daarnaast wordt een verplichting ingevoerd om wettelijke monopolies te melden. Daarnaast is overeenstemming bereikt over een zogenaamde *prudential carve out*. Vanwege de essentiële rol van de financiële sector voor de algemene economische stabiliteit, zijn banken, verzekeringsmaatschappijen en andere financiële dienstverleners onderworpen aan een breed stelsel van financieel toezicht door overheden. Om duidelijk te maken dat dergelijk overheidsingrijpen gerechtvaardigd en noodzakelijk is, is een bepaling opgenomen waarin expliciet uiteen wordt gezet dat overheden vrij zijn om prudentiële maatregelen vast te stellen om investeerders, depositohouders, verzekeringnemers of andere consumenten te beschermen en dat overheden de opdracht hebben te zorgen voor de integriteit en stabiliteit van het financiële stelsel.

Tot slot is er voortgang bereikt ten aanzien van het hoofdstuk over kennismigranten, onder andere over de lengte van procedures en de mogelijkheid voor ondernemingen om namens hun personeel de aanvraag in te dienen. Tevens lijkt er consensus te zijn over de opname van een speciaal protocol voor terugkeer van ongeoorloofde kennismigranten, inclusief belangrijke waarborgen tegen misbruik van kennismigrantenregelingen.

Ten aanzien van overheidsaanbestedingen zet de Europese Unie zich in om een einde te maken aan een discriminatoire behandeling van buitenlandse ondernemingen ten opzichte van nationale aanbieders. Indien overheden bepaalde opdrachten openbaar wensen aan te besteden (waarbij overheden de beleidsvrijheid behouden te bepalen voor wat voor soort diensten zij dat wensen te doen), zullen zij zowel dienstverleners met binnenlandse aandeelhouders als (in het aanbestedende land gevestigde) dienstverleners met buitenlandse eigenaren de kans moeten geven op het binnenhalen van deze opdracht. Tevens wenst de EU afspraken te maken over online aankondigingen van aanbestedingen, waardoor het voor buitenlandse dienstverleners eenvoudiger wordt om deel te nemen. Verder wordt er tussen de deelnemers aan de onderhandelingen gesproken over regels om corruptie bij aanbestedingen te bestrijden en te zorgen voor een onpartijdige toewijzing van aanbestedingsopdrachten.

Decentrale en nationale overheden in de Europese Unie dienen op dit moment al te voldoen aan uitgebreide regelgeving ten aanzien van overheidsaanbestedingen. Hiermee voldoen zij ruimschoots aan de eventuele verplichtingen op het gebied

van aanbestedingen in TiSA. De afspraken in TiSA zullen overheden niet belemmeren reeds aanbestede diensten weer door publieke aanbieders te laten uitvoeren. Zij zullen wel de contractuele afspraken met de dienstverlener moeten respecteren.

Water en energie vormen geen afzonderlijk hoofdstuk binnen de onderhandelingen over TiSA. Deze sectoren kunnen wel opgenomen worden in de verschillende aanbiedingen voor markttoegang en nationale behandeling die partijen aan elkaar doen. De Europese Unie heeft, zoals standaard in alle onderhandelingen over handelsakkoorden, een voorbehoud gemaakt voor het geven van markttoegang en nationale behandeling aan buitenlandse dienstverleners op het gebied van drinkwater en waterbeheer. Dit betekent dat de Europese Unie en de lidstaten in deze sectoren nergens aan gebonden zijn. Daarnaast behoudt iedere deelnemer aan de onderhandelingen, zoals ook is geregeld in GATS, zich het recht voor om wetgeving vast te stellen ter bescherming van het publieke belang.

De volgende onderhandelingsronde zal in Geneve plaatsvinden van 1 tot 4 februari aanstaande onder voorzitterschap van de Verenigde Staten. Tijdens deze ronde staan onderhandelingen over de hoofdstukken over telecommunicatie, elektronische handel, en digitale data-stromen geagendeerd.

De Minister voor Buitenlandse Handel
en Ontwikkelingssamenwerking,

Lilianne Ploumen